

HÁSZ RÓBERT

Végvár az időben

(RÉSZLET)

Az órájára pillantott. Fél hét volt. Átaludta volna az ébresztőt? Nem valószínű, ilyesmi még nem történt meg vele. Egy ideig tehetetlenül feküdt az ágyon, nem sok kedvet érzett hozzá, hogy bármiféle mozdulatot tegyen. Megpróbálta felidézni álmát, amely, ahogy kinyitotta a szemét, akár egy váratlanul elszabadult léghajó, fölsuhant a végtelen semmibe, egyre kisebb lett és megfoghatatlanabb, csak valami lágy, elmosódó, pasztellszínű emlékfoltokat hagyott maga után, és ez jobban zavarta Liviust, mintha semmire sem emlékezett volna. Nézte maga fölött az alacsony, pókhálószerű repedésekkel szabdaltnyennyezetet, eszébe jutottak a még hátra lévő hetek vagy hónapok, a gondolattól egy pillanatra szinte jéggé dermedt, és föl nem foghatta, vajon mivel vétkezhetett az égiek ellen, amiért így büntetik? Valami egészen szokatlan tapasztalt. Olyat, amit újonc kora óta nem érzett: mintha kihúzták volna talpa alól a világot, súlytalan térbe taszították, és átérezgették vele ismét a teljes kiszolgáltatottság keserves, megalázó állapotát.

Lekecmergett az ágyról, és odalépett az ablakhoz. Még nem volt egészen világos. A hegyek között rövidebbek a nappalok, később hajnalodik, korábban sötétedik. Szürke ködpamacsok úsztak az udvaron, áttetsző, fehér fátylat vontak a várfalakra, és – mily különös – az ablak mögött, oda nem illő módon, hópelyhek kavarogtak a ritkás ködfátyolban. Közelebb ment az ablakhoz, ehhez meg kellett kerülnie az asztalt, mögötte meg már alig volt hely, egészen odapréselődött az ablakpárkányhoz, orrával szinte érintette a jéghideg ablaküveget. Megbabonázta a látvány, oly ismerősnek tűnt, és mégis mesészerűnek ez a hóesés, mintha csak a képzelete varázsolta volna oda, igaz, ezerötszáz méterrel a tengerszint felett nincs ebben semmi szokatlan, az évszakok errefelé eltolódnak, a hideg hónapok kitágulnak, a melegek összébb zsugorodnak. Mégis... mintha most lejjebb ereszkedett volna az a léghajó, és Livius belekapaszkodott, elkapta a köteleit, nem engedte, hogy ismét elszökjön tőle...

...Hópelyhek.

Mennyi, mennyi...

„Tudod, mi tetszett meg benned először? Az a végtelen szomorúság a szememben. Valami mélységes mély, ősi bánat, mint akinek az egész világ fáj. Akkor is szomorú a szemed, ha nevensz. Talán nem is tudsz róla...”

Hópelyhek. Micsoda pazarlás, gondolta Livius, micsoda nagyvonalú tékozlása az alkotó energiának a természet részéről, létrehozni ennyi száz- és száz-ezer, millió és millió tökéletesen megkomponált, egyedi jégkristályt, aztán csak úgy vaktában szétszórni a Földre, egybemosni mindet, alaktalan tömeggé, hogy utóbb sárrá válják mindahány. Nem figyelt arra, amit Antónia mondott. Az albérleti lakás ablakából a szemközti templomkertre lehetett látni. Keskeny volt az utca, amolyan régimódi, század eleji, még macskaköves, inkább fiákerekhez szabva, mint gépkocsikhoz. Nem is igen közlekedett rajta senki. A templomkert kovácsoltvas-kerítésén túl a kopasz tölgyfák derengeni kezdtek az alkonyatban, ahogy a kigyúló utcai lámpák fénye megcsillant a fák ágain megülő hórételen. Semmi sem mozdult az utcán. Csak a csend volt kint, és az égből hulló, levegőben kavargó milliárd fehér kristály. Maga sem tudta, mitől áradt szét benne egyszeriben ez a nyugodt boldogság.

„Megint szomorú a szemed.”

„Sötét van, nem is látod a szemem.”

„De látom.”

Nem most, gondolta magában Livius, most nem mondhatom meg. Kár a pillanatért. Szentségtörés lenne. A kanapén térdeltek, az ablak előtt, a támlán könyökölve figyelték az estébe forduló világot.

„Öltözz fel” mondta, „megfázol.”

„Így jó.”

Ennyi volt, gondolta tovább Livius, milyen egyszerű így utólag minden. Fél perc. De talán nem volt még annyi sem. Tizenöt másodperc elég volt ahhoz, hogy átszabja saját sorsát, amikor kezének egyetlenegy mozdulatával átnyúlt az asztalon, és az elképedt hivatalnok zakójának felső zsebéből kihúzta a golyóstollat, majd a saját kezűleg írt beadványa alá odakanyarította a nevét. Ennyi volt. Tizenöt másodperc. Ámbár a neheze még hátra van. Apja véleményétől nem tartott különösebben, amióta anyja meghalt, őt egyedül csak a könyvei érdekelték. A görögök és a rómaiak. A perzsák, a föníciaiak. Lükorgoszok és Szolónok, Xerxészek és Miltiádészek, városépítők és városrombolók... Liviust undor fogta el, ha csak rágondolt is apja dolgozószobájára, a rengeteg vaskos, poros könyvre szanaszét, melyek beborítottak mindent, padlót, asztalt, polcot, halmokban heverték a szőnyegen, és mint a homokdűnék a sivatagban, örökösen váltogatták alakjukat. Az egyedüli szilárd pont abban a szobában az apja volt, ahogy fekete alakja ott gubbaszt az íróasztal mögött, bal könyökével az asztal lapján, fejét megtámasztva, féloldalasan, jobb kezének hüvelyk- és mutatóujja közé fogva a könyv lapját, hogy még egy pillanatra se szűnjön meg nem csak a szellemi, de még a fizikai kapcsolat sem közte és a régi korok dicső krónikáit őriző könyvoldalak között. Mint a múlt vámszedője, akit ki tudja, melyik lehetetlen hivatal ültetett a posztjára, azzal a képtelen feladattal, hogy újra és újra olvasva a történelem leírt mondatait, örökké résen

legyen, nehogy valamelyik régen porrá vált szerző egy eleddig észrevétlen gondolatot átcsempésszen a megsárgult sorok között a jövőbe, kikerülve a jelen figyelő szemeit. Nem, apjától nem kellett tartania. Legfeljebb morog valamit maga elé a felelőtlenségről, gyermeki hálátlanságról, lehet, hogy még a fejét is megcsóválja. Aztán túllép rajta. Nem hagyja, hogy a szürke, kiábrándító valóság árnyékot vessen benne a múlt eszméire.

Mária-Luisa más eset. Ő nem egykönnyen adja föl álmait, ami érthető, mivel bennük él. És általuk. Amikor annak idején, tíz évvel korábban, anyja halála után apja végképp visszavonult a katedráról, és ők ketten kiköltöztek ebbe a vidéki városkába, csupa idegen utcák és idegen emberek közé, néhány héttel azután, hogy berendezkedtek házukban, az első ember, aki benyitott hozzájuk, teljesen váratlanul – legalábbis Livius addig el sem tudta képzelni, hogy ebben a porfészekben bárki ismerheti őket – Mária-Luisa volt, akiről Livius persze még nem tudta, hogy Mária-Luisának hívják. Ő csak egy magas, vékony, elegáns nőt látott maga előtt. Olyan idős lehetett, mint anyja volt, és majdnem olyan szép. De sokkal kimertebb és keményebb. A szépség, ami talán hiányzott arcáról, az ott volt a megjelenésében, alakjában, mozdulataiban. Egész lénye benne volt a formában. Kezében, nyakában, bokájában a szépség egyenlő részekben oszlott szét. Aztán azon lepődött meg, hogy apja oly magától értetődőnek vette a nő megjelenését náluk, mint aki mindig is tudta, hogy ennek be kell következni. A ház, amit megvettek, miután apja eladta ötszobás városi lakásukat, jellegzetesen alföldi, szinte már falusi ház volt. Alacsony, egymásba nyíló szobákkal, a ház udvarra néző oldalán hosszú verandával, melynek zsindeellyel fedett tetejét karcsú faoszlopok tartották a magasban. Amikor apja első ízben vitte ki Liviust megmutatni a házat – azzal az ürüggyel, hogy a véleményére kíváncsi, holott, mint utóbb kiderült, ekkor már ki is fizette –, Liviust hidegen hagyta az eléje táruló látvány. Az udvart fű és bozót nőtte be, a kaputól a veranda lépcsőjéig vezető téglaošvényt kiverte a gaz, bokrokban nőtt a csalán a ház oldala mentén, és a párás nyári hőségben oly vad és maró növényillat terjengett, hogy a steril városi levegőhöz szokott Livius azonnal hányingert kapott tőle. Egyébként is, ő még más illatokkal volt teli, anyja hajának, parfümjének, ruháinak illataival, melyek fél évvel a temetés után sem tudtak megkopni, sőt mintha annak idején, amikor anyja élt, nem is lett volna tudatában ezeknek az illatoknak, melyek csak most keltek életre, amikor anyja végleg elment és itt hagyta őket, emlékezetül. Lehetetlennek tartotta, hogy ezeket az illatokat felcserélje azokkal, melyeket ez az új ház kínált a számára, és amikor apja körbevezette a szobákban, már látszottak a friss felújítás nyomai, minden fal hófehérre volt festve, ajtók, ablakok lecsiszolva, csak a parketta volt még poros és kopott, oly óvatosan lélegzett, oly lassan vett levegőt, mintha attól tartott volna, hogy ezek az új, idegen és erőszakosan tolakodó illatok kárt tesznek azokban a régiekben.

Azon a délutánon, amikor Mária-Luisa betoppant hozzájuk, éppen kint ült a verandán. Miután kiköltöztek, apjának első dolga volt, hogy kisétált a helyi piacra (péntek volt a piaci nap, ilyenkor az erre a célra kijelölt utca igazi zsvibvásárra emlékeztetett, legalább három nyelven adták-vették portékájukat az emberek), és vett egy nádfonatú asztalkát két székkal. Amíg tartottak a szép őszi délutánok, kint ültek apjával a verandán, kevés szóval, mert Livius többnyire ilyenkor készítette el másnapi leckéjét. Apja rendre megkérdezte, megszokta-e az új iskolát, talált-e már barátokat, mire Livius rendre azt felelte, hogy nem. Inkább daczból, mint őszintén. Még mindig fájtak a régi illatok. Mert ha az új iskolát nem is szokta meg, rosszabbnak se találta, mint az előzőt. Barátokat se talált, de nem is nagyon keresett. Apja viszont büszke volt az udvarra. Délelőttönként, amikor Livius az iskolában volt, egymaga szállt szembe az elburjánzott növényzettel, módszeresen irtotta, az udvar elülső részétől, a kaputól kezdte a hadműveletet, és kitartóan haladt a hátsó kerítés felé. A kivágott gatz halmokba rakta, néhány napig várt, míg kellően kiszáradnak, aztán estefelé fölgyújtotta őket. Kesernyész füsttel lett ilyenkor tele az udvar, mialatt ő ott állt villájára támaszkodva az égő halom mellett, akár egy ókori áldozatmutató, és mereven bámult a tűzbe.

Az utcáról a bejárat a verandára nyílt. Amikor Livius elfordította a fejét az ajtó nyitódására, szembe találta magát az idegen asszonnyal. Apja lent állt az udvaron, a tűz mellett, nekik háttal, nem vehette észre azonnal, hogy bejött valaki. Ők meg egymást nézték. Livius meglepődve, hisz el sem tudta képzelni, mit akar itt náluk ez az idegen nő, az pedig egészen más, Livius számára valami furcsa, megmagyarázhatatlan tekintettel bámulta őt, valami döbbsent csodálkozással, hogy még az ajtót is elfelejtette becsukni maga mögött. Jobb kezével kicsi zöld tálat szorított derekához, mely kockás konyhakendővel volt lefedve, és ez a hétköznapi holmi sehogyan sem illett méltóságteljes jelenéséhez. Livius még nem tudott olvasni az asszonyi tekintetekből, meg anyján kívül nem is nézett még más nő ennyire kinyílt őszinteséggel a szemébe, mégis meglegyintette az a kényelmetlen érzés, hogy ez az idegen asszony valami különlegeset talált rajta, amivel egyszeriben nem tud mit kezdeni. Mintha tudna valamit, amit ő nem, amit viszont neki is tudnia kéne. De nem volt ideje zavarba jönni, mert az asszony hamar összeszedte magát, arcára visszatért a rend, tekintetében ismét ugyanaz a szigorúság csillogott, amellyel néhány pillanattal korábban belépett a verandára. Becsukta maga mögött az ajtót, és erre a zajra már apja is megfordult. Ekkor érezte úgy Livius, hogy ennek az asszonynak meg kellett itt jelennie. Ahogy ők ketten egymásra néztek. Pedig semmi sem történt, állókép volt, akár egy festmény, vagy egy régi fotó, csak az égő halmokból föltörő kékes füst törte meg a mozdulatlanság illúzióját. Az asszony a verandán, csípőjén a zöld tálkával, és apja az udvaron, a tűz mellett. És kettenük között, szemmagasságban, egy pattanásig feszült, láthatatlan zsinag. Livius,

ha le akarta volna rajzolni, így tudta volna legélethűbben ábrázolni azt a néhány másodperces mozdulatlanságot.

Aztán megtört a varázslat, mintha egy kéz átvágta volna azt a bizonyos zsineret, a testek megmozdultak. Apja leszúrta a földre a villát, és elindult a veranda felé. Az asszony is előrébb lépett, odament Liviushoz, és a kis kerek nádfonatú asztalra letette a zöld tálát. A kockás asztalkendőn keresztül is megérezte Livius a frissen sült pogácsa meleg illatát. Az asszony lenézett rá, és egészen halkán mondta, inkább magának: „Szóval te vagy a Livius”. Nem mosolyodott el, egészen tárgyyszerűen jelentette ki, mintha csak nyugtázta volna a tényt. Livius nem igen tudott erre mit felelni. Ült a fonott székében, ölében a nyitott tankönyvvel, és kissé bambán bámult föl az idegen asszonyra. Nem állt föl, hogy bemutatkozzon, ez valahogy eszébe sem jutott. Az azonban megfordult a fejében, hogy vajon honnan ismeri őt ez nő? De az már nem őt nézte, hanem az apját, aki közben felballagott a verandára. „Nem is tudtam...” – kezdte volna, de rögtön elakadt. Tenyerét zavartan törölte bele füstszagú munkaruhájába, talán azon tanakodva, hogy kezet nyújtson, vagy sem, de a nő kiségtette, és maga nyújtotta oda kezét. „Nem tudad, hogy ebben a faluban lakunk?” – kérdezte, de hangja hamis dallamban csengett, mint aki nagyon is tisztában van azzal, mit tud a másik és mit nem, de ráhagyja, hadd játssza a szerepét, ha neki úgy tetszik.

Néha a leghétköznapibb ajtók is más világokra nyílnak. Így volt ezzel Livius is, amikor az az idegen nő azon a bizonyos őszi délutánon benyitott a barnára festett verandaajtón. Ha bárki, számára ismeretlen, beállíthat a házukba, azzal a magabiztossággal, amelyet csak egy régi ismerős engedhet meg magának, akkor itt bármi megtörténhet. Mintha elpattant volna egy burok, mely hetek óta, amióta ide költöztek, körülvette, biztonságosan elszigetelve őt a külvilágtól, ettől az új és idegen környezettől, melyet elviselt ugyan, de csak tisztas távolból, mintha legalábbis ő maga láthatatlan lenne, vagy egy időutazó, aki idetévedt, egy elfelejtett világba, akár az a tudós Wells regényében, amelyet nem is olyan régen olvasott. Már másnap reggel, amikor iskolába ballagott, nem úgy nézett a városka utcáira, tereire és embereire, mint előző nap. Mintha az utcák színei egy árnyalatnyit módosultak volna az éjszaka folyamán, és a járókelőknek is egyszeriben arcuk lett, Livius meg tudta végre különböztetni egyik embert a másiktól. Nem tudhatta, kiről mikor derül ki egyszer csak, hogy ismeri apját, sőt még őt is, és tulajdonképpen ez volt a legszorongatóbb érzés Livius számára, hogy őt bárki ismerheti, tudhat róla akár mindent, az egész életét, ő viszont senkiről nem tud semmit. Egyszeriben gyanússá vált mindenki. Még az albán pék is a sarki üzletben, akinél reggelente, iskolába menet, el szokott fogyasztani egy fél burekot. Adem törve beszélte a nyelvet, pontosabban csak azokat a szavakat ismerte, amikre a boltjában szüksége volt. „Húsos vagy túrós?” szokta kérdezni a pult mögül, amikor Livius sorra került,

Ő meg rávágta azt, amire éppen kedve volt. Most alaposabban megfigyelte az albánt, és elcsodálkozott, hogy eddig észre sem vette, Ademnek szinte teljesen kopasz a feje, irdatlanul hosszú orra van, és amikor mosolyog, kilátszanak aranyfogai. Mi van, ha kiderül, hogy Adem is a család régi barátja, talán együtt szolgáltak apjával a seregben, esetleg haragszik is rá, talán az egész családra, valami ki tudja, milyen régesrégi sértettségéből kifolyólag, csak úgy tesz, mintha nem ismerné őt, miközben valami kegyetlen bosszút forral ellene? Honnét tudja, hogy Adem a barátja, vagy az ellensége? Úgy érezte magát, mint akit elárultak és lelepleztek. A tízórai nagyszünetben sem úgy téblábolt már az iskolaudvaron, ahogy egyébként szokott, érdektelenül szemlélve a többiek játékát és csoportokba verődő társalgását, mert tudta, hogy a mintegy kétszáz gyerek közt van két lány, egy szőke és egy barna, akik ismerik őt, tudnak róla, és lehet, egész eddig figyelték őt a háttérből, észrevétlenül, alattomosan. És talán ebben a pillanatban is ezt teszik. Ettől a gondolattól dühös lett. Az az idegen nő mondta ezt, mielőtt elment volna tőlük, meg a nevüket is mondta, de Livius a legkevesebb érdeklődést sem mutatta, hogy megjegyezze melyik-melyik. A nevükre sem emlékezett. Rengeteg szőke és barna lány volt körülötte az udvaron. Sőt, és ez felismerésszámba ment nála, szinte mindegyik lány vagy szőke volt, vagy barna. Fekete szinte alig. Így csak bámulta a lányokat, ezeket a fura, de alapvetően haszontalan teremtményeket, és közben kimondhatatlanul szerencsétlennek érezte magát. Asimov regényét, *A város és a csillagokat* ott szorongatta a hóna alatt, de azon a délelőttön egyszer sem nyitotta fel.

Egyébként nem sokáig volt náluk a nő, talán még húsz percig sem, apja bevezette a konyhába, de csak oda, tovább nem. Nem kérte arra Livius, hogy, mint a régi otthonukban, amikor vendég érkezett, az illetőnek megfelelően legalább egy kis időre üljön be velük, és ezért Livius most hálás volt apjának. De valahogy zavaró is volt ez a régi szokásától való hirtelen eltérés. Úgy tett, mint aki belemerül a biológia tankönyv éppen soron lévő fejezetébe, amely aprólékos részletességgel igyekezett leírni a fotoszintézis folyamatát, de félfüllel a konyha irányába figyelt. Apja behúzta maga mögött az ajtót, amikor bementek, így csak félmondatok szívárogtak ki a verandára, azokból pedig nemigen tudott összerakni semmi értelmeset. „...ennyivel tartozunk nekik...”-hallotta az asszonyt, meg apja mormolását, aki egyébként is halk szavú ember volt, de most mintha még csendesebbre fogta volna magát. „...ahogy volt, csak mi... Rólad semmit, nem ismer, a nevedet sem hallotta...”- folytatta az asszony, majd: „...erre nincs jogunk. Ragaszkodom hozzá. És te sem tilthatod meg, ha már egyszer ide költöztél, vállalnod kell...” Határozottan, megfontoltan beszélt, mint aki nem most találja ki a szavakat. „...tudom, mit kell tennem, mindent a maga idejében. Az idő majd megoldja. És nekem is tartozol ennyivel, még ha te ennek éppen az ellenkezőjét hiszed is... csak neked volt nehéz, gondolod? ...nyugosztalja, mit mondjak akkor én? Vele? Neked szeren-

cséd volt...” Néhány percnyi csend után nyílt az ajtó, és mindketten kijöttek a verandára. Az asszony megállt Livius előtt, és lenézett rá: „Nekem két lányom van, tudod? Majdnem olyan idősek, mint te, az egyik két évvel idősebb nálad, a másik egyvel fiatalabb. Ha majd eljössz hozzánk, megismered őket. De talán már találkoztatok is az iskolában...” Ekkor mondta a neveket, amiket Livius nem jegyzett meg. Ő csak az asszonyt nézte, a kemény, hideg, kék szemeket, melyekben, ahogy a nő kissé lehajolt hozzá, hogy megborzolja ujjával a haját, megpillantotta önmaga tükörképét...

Megérintette Antónia vállát, mintha csak meg szeretett volna győződni róla, hogy valóban ott térdel mellette, és nem csupán árny a félhomályban, majd lelépett a kanapéról, és öltözni kezdett. Különben sem volt az ablakon túl már semmi látnivaló, megszűnt a hóesés. Elfogytak a pelyhek. Maga sem tudta, miért, néhány pillanattal korábbi fogadalmát megszegve, így szólt: „Tudod, mit csináltam ma?” Antónia nem válaszolt, még mindig az ablakot bámulta, a lámpafényes templomkertet az utca túloldalán. Livius nem erőltette. Akkor talán mégsem kell belerondítania ebbe szép téli estébe. Bekapcsolta az övét, majd a sötétben kitapogatta a pulóverét a szőnyegen. „Tudom.” Livius egy pillanatra meggörnyedve maradt, félúton a szőnyegtől. „Mit tudsz?” kérdezte. „Hát azt, hogy mit tettél ma.” Livius nyelt egy nagyot, majd odalépett a kanapéhoz, és leült Antónia mellé. Ismét megérintette a karját, de mozdulata most óvatos volt, mint aki nem biztos benne, hogy ugyanahhoz a lányhoz nyúl...

Elengedte a léghajót, majd ellépett az ablaktól. Visszapakolta táskájába a szétszórt holmiját, utána leült a priccsre, és kényelmesen, lassú tempóban elszívott egy cigarettát. Aztán fölhúzta a bakancsait, fölcsatolta derékszíját meg a fegyvertáskáját, majd kilépett a folyosóra.

Eszébe jutott, hogy vételeznie kellene magának téli öltözetet. Minden holmija lent maradt a bázison. Nem tartotta valószínűnek, hogy önszántukból utána küldenék. Még annyi időt sem hagytak neki, hogy személyes dolgait összeszedje. Ott maradtak Antónia hozzá írt levelei, néhány kedvenc könyve, az apró csecsebecsék, melyek a civil életben talán jelentéktelenek, észrevétlenek, de az uniformizált, egysíkú környezetben személyes jegyeket öltenek. Egy gitár alakú körömvágó. A csontmarkolatú zsebkése. A töltényhüvelyből készített kulcstartó. A dióbarna színű neszeszer, melyben a borotválkozó-készletét tartotta. Intézkednie kell, hogy legalább ezeket küldjék utána.

Elindult a néptelen folyosón, miközben valami mély, doromboló hangra lett figyelmes. Magas, boltíves folyosón haladt keresztül, ablakokat nem látott, csak a falakra szerelt gyenge izzók pislogtak félénken, mintha sajnálták volna a fényt. Elment egy meredek lépcsőfeljáró mellett. A fölfelé tekergő lépcsősor beleveszett a sötétségbe. Ahogy végigment a folyosón, a doromboló hang egyre erősödött. A forduló mögött rábukkant az ügyeletes asztalára. És együtt-

tal megtalálta a hang forrását is. Az ügyeletes a székén ült, arccal a nyitott képregényre borulva, és mély, szaggatott, horkoló hangokat hallatott. Két keze lelógott maga mellett, ujjai szinte érintették a kőpadlót, szája sarkából vékony nyálcsík csurrant a képregényre. Határozottan úgy nézett ki, mint akit fejbe kőlintottak. Livius hangosan elköhintette magát. Nem történt semmi. Még a horkolás hangszíne sem változott meg. Udvariasan megkopogtatta az asztalt. Semmi. Ezután ökölrel rávert az asztal lapjára, mire a katona fölemelte a fejét, és álmos szemekkel körbenézett.

Ha Negrovban tetten érik az ügyeleteset alvás közben, a delikvens, amint rádöbben a helyzetére, hogy mulasztásának súlyát csökkentse, azonnal talpra ugrik, tiszteleg, és jelenteni kezd, a tisztre bízva, hogy ügyet csinál belőle, vagy sem. Livius is valami hasonlóra számított, és már fölkészült rá, hogy nagyvonalúan szemet huny az eset fölött. De nem történt semmi ilyesmi. A katona egy ideig még álmosan pislogott, majd tekintete mintha valamelyest tisztult volna, és nem kevés fölháborodást tükrözve végül megállapodott Liviuson.

- Na, mi van? - nyögte ki.

- Semmi van - felelte Livius. Nem tudta, ez itt a normális viselkedés egy tiszttel szemben, vagy talán most a sarkára kell hogy álljon? De inkább megmaradt az óvatosság mellett. Sose lehet tudni. - Meg tudná nekem mondani, hol találom a raktárt, ahol ruhát vételezhetek magamnak?

Úgy tűnt, mintha a kérdés nem talált volna értő fülekre. A katona ködös tekintettel, bambán meredt a hadnagyra. Livius már azt hitte, túlságosan halkan tette föl a kérdést, vagy bonyolult volt a megfogalmazása, amikor a rámeredő álmos szemekben mintha földerengett volna némi fény.

- Ja - volt a válasz.

Livius türelmesen várt.

- És? - próbált segíteni.

- Mit és?

- Hol találom a raktárt?

A katona megdörzsölte a szemét, de a tekintete ettől még nem lett tisztább. Livius kezdett gyanakodni, hogy ha alaposan körülnézne az asztal alatt, rábukkanna az üres pálinkásüvegre.

Az ügyeletes megint rámeredt Liviusra.

- Ja, maga az új hadnagyunk, mi?

- Ez a tény engem sem tölt el kirobbanó örömmel, de megtudhatnám végre, hol találom a raktárt?

- Hát persze. Ott kint, az udvaron. Nagy, sárga barakk.

- Remek - felelte, elindult, de a katona még utánaszólt:

- Oda most hiába megy.

Livius megtorpant.

- Miért?

A katona ásított. Nagy, sárga lapátfogai voltak.

- Mert Sljoka még alszik - közölte, miután kiásította magát. Aztán, mint akinek eszébe jutott valami, a karórájára pillantott: - Vagy nem is alszik.

- Ki az a Sljoka? A csátó?

- Hát. De ilyenkor már a konyhában van.

- Nagyszerű, majd megkeresem.

- Az étkezde pedig...

- Igen, azt tudom, hol van. És további békés álmokat - mondta Livius, amikor elindult.

- Köszönöm - hallotta maga mögött a választ, és valamiért biztos volt benne, hogy a katona őszintének vette jókívánságát. A folyosó végén még visszapillantott. Mintha misem történt volna, az ügyeletest ugyanabban a pózban látta, mint amilyenben az imént találta: feje fél oldalra fordulva az asztalon, aludta az igazak álmát.

Amikor kilépett az udvarra, szinte mellbevágta a hideg. A hóésésnek már nem volt nyoma, ha esett egyáltalán, de a nedves, csípős levegő nem hagyott szemernyi kétséget sem afelől, hogy errefelé beköszöntött a tél. Igyekezett felidézni magában, hogy merre is mutatta neki tegnap az őrmester az étkezdét. Most, a nappali világosságban valahogy másképp emlékezett mindenre. Meg itt volt a köd, ami valahogy bizonytalanná, elmosódottá tette a távolabbi épületek körvonalait. Az ösztönére hagyatkozva elindult jobbra. Arrafelé mintha több épület derengett volna a ködben. Zsebredugott kézzel ballagott a néptelen udvaron, közben úgy érezte, vékony zubbonyán keresztül csontjáig hatol a hideg. Rádöbrent, hogy előző este nem is vacsorázott, és az éhség most elemi erővel tört rá. Megszaporázta lépteit.

Közben valami mozgást vett észre maga előtt. Két alak bontakozott ki a ködből, és feléje tartott. Szótlatlanul közeledtek, tekintetüket föl sem emelve, mereven bámultak maguk elé a betonra. Lassan, fáradtan mozogtak, mintha ólomból lettek volna végtagjaik. Civil öltözéket viseltek, olyan munkaruha-félét, és tetőtől talpig koszosak voltak. Elmentek mellette anélkül, hogy észrevették volna. Legalábbis semmi jelét nem mutatták annak, hogy Livius jelenléte bármilyen hatással lett volna rájuk. Livius megállt, és utánuk fordult. Lábukon gumicsizma volt, hátul, mindkettőjüknek az övébe dugva védőkesztyű. Ahogy fölbukkantak, ugyanúgy némán, hangtalanul tűntek el a ködben.

Viszonylag könnyen megtalálta az étkezdét. A jólismert zajok, tányérok, evőeszközök csörgése messziről jelezték az irányt. Az első dolog, amit belépéskor érzékelt, az a meleg volt. Fűtöttek, nem is akárhogy. Ettől még a kedve is kicsit visszatért. Öten-hatan üldögéltek szétszórva az asztaloknál, csendben, kényelmesen falatoztak. Livius odament a pulthoz, és elvett egy tálcát. A pult túloldalán, szinte a semmiből, megjelent egy óriás. Livius nem emlékezett rá, hogy valaha is látott volna ekkora embert. Legalábbis élőben

nem. Az biztos, hogy két méter fölött volt, és vagy másfél mázsát nyomhatott. Hófehér, makulátlanul tiszta szakácsruha volt rajta, ujjai közt törlóruhát gyömöszkölt.

– Nocsak – dörrent le a magasból Liviusra –, az új hadnagyunk! Isten hozta! Mivel szolgálhatok?

Úgy tűnik, megelőzött a hírem, gondolta Livius. De hogy a reggeliből választani is lehet, határozottan tetszett neki.

– Mi van? – kérdezte.

Hatalmas mancsával az óriás egy táblára mutatott, amely ott függött a falon, Livius orra előtt. Livius áttanulmányozta a táblát. Ez állt rajta, gyöngybetűs, kalligrafikus szöveggel:

1. *bifsztek firenzei módra*
2. *májjal töltött bányásült a la chéf*
3. *portugál bányagerinc aludttejes pácban (őrjárat előtt nem ajánlott)*

Aztán alatta, szinte megvető, hányaveti kézírással:

tojásrántotta, kolbásszal

Livius nem állt távol attól, hogy hangosan elröhögi magát. Még nem találkozott a bakahumor ilyen eredeti megnyilvánulásával.

– Ez a reggeli menü? – kérdezte mosolyogva.

Az óriás vállat vont, már-már bocsánatkérő hangszúllyal magyarázta:

– A tegnapi. Meg az éjjeli. De még mindenből van. A menüt délben cseréljük.

Liviusnak tetszett a játék.

– Értem. Hát nem is tudom... A májjal töltött bányásült töltelékébe ugye kolbász is van, nem túl sok fokhagyma, és remélhetőleg nincs túlzsemlyezve és túlsütve...

A szakács szeme fölcillant.

– Dehogysis, dehogysis! Pontosan úgy készült, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Zsenge bányáshúsból, a tölteléknek a máj előre megpirítva, petrezselemmel, hagymával, főt tojással, csipetnyi fokhagymával. Megkóstolja?

– Hát persze. Csakis májjal töltött bányáshúst ennék ma reggel!

Az óriás tapsolt egyet, majd hátrakiáltott a konyhába.

– Bebo, egy bányásült a hadnagynak! És kapkodd magad, nem akarunk itt állva megöregedni! – majd a pulton keresztül átnyújtotta a kezét a hadnagynak. – Prudonoff főszakács vagyok. Örvendek a szerencsének! Itt, a világvégen ritkán hoz össze a sors kifinomult ízléssel!

Mintegy végszóra, a háttérben megjelent a Bebo nevezetű segéd, kezében jókora lapos tányérral egyensúlyozva, és – Livius nem kis megrökönyödésére – rajta a hatalmas adag báránysülttel. És valóban úgy, ahogy az a nagykönyvben meg van írva, sültkrumpli körettel, mártással leöntve.

Livius nem jutott szóhoz.

– Nos, szemre nem rossz, ugye? – tudakolta az óriás. – Hát még ha megkóstolja... Kávét parancsol mellé?

– Mármint igazit, feketét?

– Hát persze.

– Igen... azt kérek.

– Tejszínt?

– Az is van?...

– Na hallja!

Teletöltött egy jókora bögrét gőzölgő feketével, majd hozzálöttyintett egy adag tejszínt.

– Cukrot? Egyet, kettőt, hármat?

– Kettőt...

Már éppen indulni akart a megpakolt tálcájával, amikor Prudonoff főszakács még megjegyezte:

– Figyelmébe ajánlom ebédkor a desszertet: mandulás-csokoládés szelet tejszínhabbal. Isteni!

– Hát... köszönöm, igyekszem nem elfelejteni.

Leült a legközelebbi asztalhoz, és hitetlenül bámulta maga előtt a fejedelmi eledelt. Ez nem igaz, gondolta magában, ilyen csak a mesében van. Majd óvatosan megkóstolta, mint aki attól tart, hogy csak látomással van dolga, és amint a szájához emeli a falatot, az abban a pillanatban ízetlen tojásrántottává változik. De ez valóban báránysült volt, igazi, hamisítatlan májastöltelékkel, ízletes és szaftos, olyan, amelyet Mária-Luisa szokott készíteni, kivételes, ünnepi alkalmakkor. Félresöpört minden aggályoskodást, és mohón enni kezdett. Nem emlékezett rá, mikor élvezte utoljára így az evést. Minden egyes falat külön élmény volt. Sőt már az étel látványa is. Ahogy a késsel belevágott a vajpuha pecsenyehúsba, és a vágás nyomán előbukkant a gőzölgő ánizs- és fokhagyma illatú töltelék... és hozzá a mesés sültkrumpli, amely nem a Negrovban elfogyasztott töménytelen előmelegített, száraz gumidarabkákra emlékeztette, hanem valóban friss volt, ropogós, forró. És közben kávét kortyolgattott, finom, tejszínes feketekávét.

Valaki megkopogtatta a vállát.

– Hogy telt az első éjszaka?

Fölpillantott. Mavrov ezredes állt előtte, nem kifejezetten katonai szerelésben. Zöld tréningruha volt rajta, nyaka körül fehér sál, fején baseball-sapka. Livius föl akart állni a tisztelgéshez, de az ezredes visszanyomta a székbe.

- Ne fárassza magát. Hogy ízlik a főztünk?
- Nem találok szavakat. Szinte hihetetlen...
- Naná, hogy az. Lapátolja be. Fél óra múlva jelenése van az irodámban.

Mire Livius kimondta volna az „igenist”, az ezredes már továbbindult. Aztán néhány lépés után megtorpant, és visszaneézett.

- Lefagynak a mogyorói ebben a nyári hacukában! Keresse meg Sljokát, mondja meg neki, hogy én küldtem, és adjon magának valami tisztességes szerelést!

- Már szándékoztam is...
- Helyes.

Amikor az ezredes ismét hátat fordított, Livius visszatért a tányérjához, és kényelmesen tovább falatozott. Siet a halál.

Háromnegyed nyolc volt, mire végzett. A köd már felszállt, de az eget még mindig piszkos-szürke felhőpamacsok borították. Kint állt az udvaron, és azon tűnődött, hova menjen. Ha most elindul megkeresni a raktárt meg azt a bizonyos Sljokát, nem ér oda nyolcra az ezredeshez. Kellett ez a lusta zabálás. Kezét a nadrágzsebbe rejtette a hideg elől, aztán megszaporoztatta a lépteit.

A csillaggal jelölt parancsnoki épületet könnyedén megtalálta. A többi épülettel ellentétben, melyek mind a falak tövében húzódtak meg, ez szinte már kihívóan, egymagában állt az udvar közepén, szemben a széles, boltíves kapubejárattal. Alacsony, csőszerű bádoggéményéből vékony, ritkás füstcsík kígyózott a szürke ég felé. Nemigen tudta már jobban bepiszkítani. Föllépett a tornácra, kihúzta kezét a zsebéből, vett egy mély lélegzetet, majd bekopogott és belépett.

Mavrov ezredes az íróasztala mögött ült, féloldalasan, tornacipős lábát keresztbe rakva fönt pihentette az asztalon.

- Szép jó reggelt, hadnagy!

Rajta kívül ketten voltak még a kicsi helyiségben. Balra tőle, egy alacsony zsámolyon Divjak őrmester gubbasztott. Karba tett kézzel bámult Liviusra. A mellette lévő széken köpcös, kerek szemüveges százados ült. Szájában pipát, kezében poharat szorongatott. Az ablak előtt fekete, kormos olajkályha duruzsolt.

- Nehogy nekiálljon itt nekem szalutálni! - mordult az ezredes.

Livius félbehagyta a megkezdett mozdulatot, és leengedte a kezét.

- Milyen nagyszerű látvány így együtt az egész tiszti kar! Divjak őrmestert már ismeri, őt nem kell bemutatnom. Az a tudósképű úriember ott mellette pedig Murat százados. Murat százados, ez itt Livius hadnagy!

Livius a százados felé fordult, és keze már ösztönösen emelkedett tisztelgésre, amikor nem kis meglepetésére a százados felpattant helyéről, meghajolt Livius felé, majd a kezét nyújtotta.

- Örvendek, hadnagy!

Minthogy a pipát elfelejtette kivenni a szájából, ez valahogy úgy hangzott, hogy „vndek hnagy”.

- Ugyszintén - makogta Livius, mivel feljebbvalót így még nem látott bemutatkozni. Zavartan pislogott le a századosra, aki egy fejjel alacsonyabb volt nála.

- Jól van, jól van - szólt az ezredes -, dugja vissza mindenki a maga illemkódexét, aztán üljön a helyére! Livius, nem mondtam magának, hogy vételezzen normális ruhát?

- Igen, csak sajnos nem volt még időm...

- Jesszusom, meddig szokott maga enni? Innét egyenesen a raktárba megy majd, rendben? Nem sétálhat itt kimenő nyári öltözékben, mint valami elvesztett vándormadár! - Lenyúlt az asztal alá, fölemelt egy üveget, a fiókból elővett egy poharat és félig töltötte. Mindezt egy kézzel, rutinosan. - Fogja, ez a magáé. Üljön le oda a sarokba, és figyeljen. Egyelőre nincs más dolga, mint-hogy csendben maradjon, és jól figyeljen. Ne kérdezzen semmit, amíg én nem szólok!

Livius elmormogott megszokásból egy „értettem”-et, de rögtön megbánta, és bízott benne, hogy nem hallotta senki. Gyorsan tanult. A sarokban csak egy háromlábú lócát látott, így hát szó nélkül ráült. Igaz, így békaperspektívából tekingethetett a többiekre, de a kályha ott sustorgott a közelében, és ez megnyugtatta. Belekortyolt az italba. A masztika volt, a tegnapi, de most jól esett a konyak melege.

Az ezredes magának is töltött, aztán szivarra gyújtott, majd a többiekre pillantott.

- Hol is tartottunk?

Divjak őrmester kiegyenesedett a széken. - Hogy ki menjen.

Murat százados ölébe tette a poharát, dohányzacskót vett elő a zsebéből, és elmélyülten tömködni kezdte a pipáját. Az ezredes most őt nézte. Megvárta, amíg végez a művelettel, meg azt is, hogy a szájába veszi a pipát, és szipákolva leellenőrzi, szelel-e, majd végtelen nyugalommal megszólalt: - Murat?

A százados még kettőt szippantott.

- Minek?

Az ezredes fáradtan sóhajtott: - Lépjünk most túl a filozófiai vitán, rendben? Egy csomó időt megtakarítunk vele. De ha ez téged kielégít, Murat, akkor mondjuk azért, hogy én nyugodtabban alhassak. Ez elég?

Murat százados gyufát vett elő, és rágyújtott a pipára.

- Nem, de mit tehetek? Akkor sem tudom, kit küldjek.

- Divjak?

Az őrmester megdörgölte az állát. Látszott rajta, hogy valóban töpreng.

- Az a helyzet - kezdte vontatottan -, hogy néhány nap szünet mindenkinek jól tenne.

- Lesz elég szünnap, ha elkezdődik a havazás! - az ezredes fölvetett az asztalról egy gépelt ívet, és tanulmányozni kezdte. - Mi van Drobnjak őrzetővel?

- A jobb bokája gipszben. A doki szerint talán a jövő hétre fölszabadul. De egy hónapig még akkor sem ereszkedhet le.

- Vrana tizedes?

- Vrana tizedes - felelte a százados, miközben egy röpke pillantást vetve Liviusra kitérő mozdulatot tett a pohárral a kezében -, ő is lent volt az éjjel.

- Tudom. Hát aztán?

- Valószínűleg kimerült. Megérdemli a pihenést.

- Ki nem? Na és Blinka? Neki ugyan nincs semmi rangja, de vezethet egy rajt, talpraesett fickó, nem?

Divjak bólintott. - Az.

- Murat?

A százados pöffentett néhány füstgomolyagot. - Tudja fene...

- Szóval szerinted is megfelel. Helyes. A csoportot majd ő összeállítja magának, a szokás szerint. Ez akkor rendben van. Rátérhetünk a lényegre.

Az ezredes visszadobta a papírlapot, ismét fölrakta a lábát az asztalra, majd várakozón tekintett Murat századosra. Divjak is, mint aki egyszeriben megkönnyebbült, elengedte magát a széken, és ugyancsak a századosra pillantott. Livius, nem tudván egyebet, követte a példájukat.

Murat századosot mintha kissé zavarta volna a három, rászegeződő tekintet. Megigazította szemüvegét.

- Na jól van - dűnyögte a pipa mögül -, mit mondjak?

- Ott voltál - felelte egyszerűen az ezredes. - Mi volt?

A százados kivette a szájából a pipát, aztán vetett egy kérdő pillantást Liviusra majd rögtön az ezredesre. Az ezredes, mint aki megértette, lassan bólintott. - Csak finoman. Kevés szóból is értünk.

- Hát lementünk - mondta -, ahogy máskor is. De későn indultunk, meg az eső miatt sokkal lassabban haladtunk, és már félúton ránk esteledett. A szél is mintha megbolondult volna, hideg volt... szinte semmit nem lehetett látni. Szóltam Drobnjaknak, ő ment legelő, hogy kapcsolja föl a zseblámpáját, legalább ő lásson valamit, mi meg majd botorkálunk mögötte. Az átkozott sziklák úgy csúsztak, mint amikor rájuk fagy a jég. Valahogy csak leértünk. Ott aztán úgy döntöttem, hogy az öböl felé fordulunk, nyugatnak...

- Előtte arról volt szó, hogy kelet felé mentek - szólt csendesen az ezredes. - Az Egyes számú objektum irányába. Nem?

- De igen. Viszont szakadt az eső, vihar volt. Ilyen időben nem tudtunk volna fölkapaszkodni a keleti oldalon. Kénytelenek lettünk volna az Egyes számú objektumtól visszakanyarodni a nyugati följáróig...

Az ezredes türelmetlenül legyintett.

- Jól van. Aztán?

– Mentünk. Úgy terveztem, hogy elmegyünk a Kecskeszarv-szikláig, és ott pihenünk egy fél órát. Elég alacsonyan jártunk, ezt éreztem, még ha korom sötét volt is... talán ötven méternyire se voltunk az Erdőtől. Nem láttam, de tudtam. És nem értettem, nem szoktunk ennyire... és mintha minden lépésünkkel még közelebb kerültünk volna. Drobnjak ment elől...

– Ezt már mondtad.

Az ezredes tekintete mereven a századosra szegeződött.

– Igen. Ő vezetett. Szólni akartam neki, hogy túlságosan lefelé visz bennünket, mi a fene ütött belé...

– És miért nem szóltál?

A százados kivette szájából a pipát és rábámult. Aztán megrázta a fejét. – Nem tudom. Pedig akartam. Ott van az a keskeny patakocska, ami a kövek közül bújjik elő, és el is tűnik hirtelen az Erdőben, hát odáig még sosem mentünk le, nappal tisztán látszik, milyen közel van, egy köpésnyire a fáktól – Livius nem volt benne biztos, jól látta-e, hogy a százados megborzongott. – Egyszer csak azt vettem észre, hogy a patak ott csörgedez közvetlenül a bal lábam mellett... Az Úristenit! – döbentem rá. Elaludtam, vagy mi a fene? Mit csinál ez a Drobnjak? Elment az esze? Ekkor már tényleg kiáltani akartam neki, de már késő volt. Vrana tizedes hangját hallottam, utána valaki más is kiáltott előttem, aztán csobbant valami a patakban. Előre siettem, akkor már több zseblámpa is világított, fénypontok cikáztak a patak mellett, és csak annyit tudtam kivenni, hogy Vrana Drobnjakot igyekszik kicibálni a vízből, az meg csak kapálózik, mint az eszement, ki akarja magát tépni a tizedes kezéből. Hárman tudtuk csak lefogni, és bizony megkínlódtunk, mire sikerült biztonságos távolságra fölvenszolni a hegyoldalon. Vrana, aki lent, a patak mentén mögötte volt, azt mondta, annyit látott, hogy Drobnjak egyszer csak lefordult balra, és futni kezdett az Erdő irányába, egyenesen neki a pataknak. Amikor utolérte, már belegázolt a vízbe.

– És Drobnjak?

A százados vállat vont. – Hát... amikor ma benéztem hozzá a gyengélkedőbe, és megkérdeztem, mi a rossebb ütött belé az éjjel, elég szűkszavúan válaszolt...

A pipája közben kialudt. Elővett egy kicsi zsebkést, fölállt, odament az asztalhoz, és a dohány maradékát kikaparta a hamutartóba. Néhány lélegzetvételnyi csend állt be. Aztán az ezredes türelmetlenül dobbantott ujjával az asztalon. – Nyögd már ki, mit mondott!

– Hogy kapjam be.

– Ennyit?

– Ennyit.

Valaki messziről kiáltott az udvaron, aztán ugyancsak valaki messziről felelt neki. Livius lassan kiitta a poharát. Amikor a százados visszaült a helyére, Mavrov ezredes így szólt:

- Ma éjjel én is lemegyek.

Mindenki ránézett. - Ostobaság - vágta rá a százados. - Te vagy itt a parancsnok. Minek feleslegesen kockáztatni?

- Kíváncsi vagyok. Különben meg marad minden úgy, ahogy megbeszéljük: a csoportot Blinka vezeti, én a háttérben maradok csupán, megfigyelőnek.

- Akkor sem látom semmi értelmét...

- Nem is kell. Te holnapig szabad vagy, Murat, aludd ki magad, vagy pipázz, olvasgasd a könyveidet. Délután kettőtől huszonnégy órára Divjak veszi át a parancsnokságot - szivarjával Livius felé bökött: - A hadnagy lesz a helyettese. Ha már itt van, használjuk ki.

Murat százados megcsóválta a fejét, de nem szólt semmit. Az ezredes pohara nagyot koppant az asztalon, amikor letette.

- Ha minden világos, akkor ennyi. Oszolj, sereg! Divjak, keresd meg nekem Blinkát, és küldd ide! Livius hadnagy!

- Igen?

- Menjen és öltözködjön végre fel!

